

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
SYSTEM-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAKOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlari	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlari	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarining optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salomov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salomov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Bекnazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaiika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Васида Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

JAHON IQTISODIYOTI VA XALQARO SAVDO MUNOSABATLARI

Tirkashev Farhod Mahmudovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrası assistenti

Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti talabasi

Annotatsiya: Xalqaro savdo va hamkorlik ko'plab mamlakatlarda yuqori foyda olish uchun asos bo'lib xizmat qiladi, masalan, bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlar rivojlangan va o'tish davrini boshdan kechirayotgan mamlakatlarga har xil turdagi tovarlar va xizmatlar eksport qiladi. Bugungi kunda Xitoy va Hindiston xalqaro savdo bo'yicha eng tez rivojlanayotgan mamlakatlar qatoriga kiradi. Xalqaro savdoning yana bir afzalligi shundaki, u ko'plab mamlakatlarda qashshoqlikni kamaytirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: jahon iqtisodiyoti, xalqaro savdo, tovar aylanmasi, eksport va import, kooperatsiya, tovar-pul, jahon bozori, savdo uylari, banklar, sug'urta, fond birjasi, xomashyo.

Abstract: International trade and cooperation serve as the basis for high profits in many countries, for example, today developing countries export various types of goods and services to developed countries and countries in transition. Today, China and India are among the fastest growing countries in international trade. Another advantage of international trade is that it aims to reduce poverty in many countries.

Key words: world economy, international trade, commodity turnover, export and import, cooperation, commodity, world market, trading houses, banks, insurance, stock exchange, raw materials.

Аннотация: Международная торговля и сотрудничество служат основой для получения высокой прибыли во многих странах, например, сегодня развивающиеся страны экспортируют различные виды товаров и услуг в развитые страны и страны, переживающие переходный период. Сегодня Китай и Индия являются одними из самых быстрорастущих стран в международной торговле. Еще одним преимуществом международной торговли является то, что она направлена на сокращение бедности во многих странах.

Ключевые слова: мировая экономика, международная торговля, товарооборот, экспорт и импорт, кооперация, товар, мировой рынок, торговые дома, банки, страхование, фондовая биржа, сырье.

KIRISH

XX asrning ikkinchi yarmida jahon xo'jaligi faoliyatining o'ziga xos tomonlaridan biri xalqaro iqtisodiy munosabatlarning jadal ravishda rivojlanib borishidir. Jahon xo'jaligida davlatlar guruhlar va iqtisodiy guruhlar, alohida firma va tashkilotlar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar tobora kengayib, chuqurlashib bormoqda. Bu jarayonlar xalqaro mehnat taqsimotining chuqurlashuvi va xo'jalik hayotining baynalminallashuvida, ularning bir-biriga bog'liqligi va yaqinlashuvida, mintaqaviy xalqaro tizimlarning rivojlanishi va mustahkamlanishida namoyon bo'lmoqda. Shunisi xarakterliki, o'zaro hamkorlik va yaqinlashish jarayonlari qarama-qarshi, dialektik xarakterga ega. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarning dialektikasi shundaki, ayrim mamlakatlarning iqtisodiy mustaqillikka, milliy xo'jalikni mustahkamlashga intilishi, oqibat natijada jahon xo'jaligini yanada ko'proq baynalminallashuviga, milliy iqtisodiyotning ochiqligiga, xalqaro mehnat taqsimotining chuqurlashuviga olib keladi.

Xalqaro savdo – bu turli davlatlar va milliy iqtisodiyotlar o'rtasida tovar va xizmatlar almashinuvi jarayonidir. Xalqaro savdo uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lsa-da, faqat 19-asrga qadar deyarli barcha rivojlangan mamlakatlar xalqaro savdoda ishtirok eta boshladilar. Xalqaro savdo tashqi savdo aylanmasi, eksport va import, savdo balansi kabi ko'rsatkichlar bilan tavsiflanadi. Xalqaro savdo va kooperatsiya ko'pgina mamlakatlarda yuqori foyda olish uchun asos bo'lib xizmat qiladi, masalan, bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlar rivojlangan va o'tish davridagi iqtisodiyoti bo'lgan mamlakatlarga har xil turdagi tovar va xizmatlar eksport qilmoqda.

Bugungi kunda Xitoy va Hindiston xalqaro savdo bo'yicha eng tez rivojlanayotgan mamlakatlar qatoriga kiradi. Xalqaro savdoning yana bir afzalligi shundaki, u ko'plab mamlakatlarda qashshoqlikni kamaytirishga

qaratilgan. Hindistonda 60-70-yillarda qashshoqlik atigi 1 foizga kamaymagan, ammo vaqt o'tishi bilan globallashuv va integratsiya ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, ta'lim va boshqa barcha sohalarida o'sishga olib keladi. Xalqaro hamkorlikning kuchayishi ta'lim va sog'liqni saqlashni yaxshilashga olib keladi. Bugungi kunda xalqaro savdo aloqalari, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarning bu sohadagi ulushi chuqurlashmoqda. Xalqaro savdo 2024-yilda 4,7 foizga o'sishi prognoz qilinmoqda, bu so'nggi ikki yildagi 2,2 foizdan ko'proq va undan orqada rivojlangan davlatlar turibdi.

Bizga ma'lumki, tashqi savdoning o'sishi bilan jahon iqtisodiyoti ham o'sadi. 2024-yil rejasi o'tgan yilga nisbatan 4,7% ga ko'p bo'lsa-da, bu ko'rsatkich 20 yillik o'rtacha 5,3% dan past; Ushbu sekin o'sishning asosiy sabablaridan biri rivojlangan mamlakatlarning qo'shma importiga bo'lgan talabning o'sishi bo'lib, u 2,1% ga o'sdi. Eksport nuqtai nazaridan rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar faqat kichikroq miqyosda o'sadi (rivojlangan mamlakatlarda 1,5% va rivojlanayotgan mamlakatlarda mos ravishda 3,3%). 2023-yilda dollarlik tovarlar eksporti 2,8 foizga oshib, 18,8 trillion dollarni tashkil etdi; Savdo xizmatlari eksporti ushbu davrda 5,5 foizga o'sib, 4,6 trillion dollarni tashkil etdi. Mutaxassislar fikricha, jahon bozori yalpi ichki mahsuloti bozor kursining 3 foizini tashkil etadi va 2025-yilda 3,1 foizga yetishi kutilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Jahon iqtisodiyotida erkin savdo siyosatiga birinchi bo'lib Adam Smit o'z ta'rifini bergan edi. Adam Smit "ayirboshlash har bir mamlakat uchun foydali bo'lib, har bir mamlakat bunda mutlaq ustunlikka ega bo'lishi"ni ta'kidlagan edi. Adam Smitning tahlillari klassik nazariyaning asosi bo'lgan va erkin savdo siyosatining har qanday shakli uchun asos bo'lib kelgan. David Rikardo "Siyosiy iqtisod va soliq solishning boshlanishi" (1817) asarida boshi berk ko'chadan klassik nazariyani keltirib chiqardi. U xalqaro ixtisoslashuv mezonlarini ajratgan holda, davlatlar uchun qanday holatlarda davlatlararo ayirboshlash manfaatli ekanini ko'rsatib berdi. Har bir davlat uchun ustunlik qilgan yoki kuchsizligi nisbatan kamroq bo'lgan sohaga ixtisoslashish manfaat keltiradi degan fikrni berdi. Uning qarashlar kontsepsiyasi taqqoslanishi nazariyasi yoki prinsipida o'z aksini topdi.

D. Rikardo o'z ta'limotida xalqaro ayirboshlash barcha davlatlar uchun mumkin va manfaatlilikini, ayirboshlash barcha uchun foydali bo'lgan narx zonalarini aniqlab bergan bo'lsa, Djon Styuart Mill o'zining "Siyosiy iqtisod asoslari" (1848) nomli asarida qanday narxda ayirboshlashni amalga oshirilishi foydali ekanligini ko'rsatgan edi. Styuart Millning ta'limoti bo'yicha ayirboshlash narxi talab va taklif qonuniga ko'ra, har bir davlatning yalpi eksport miqdori yalpi import miqdorini qoplaydigan daraja bilan belgilanadi. Djon Styuart Millning 19 muhim xizmatlaridan biri uning xalqaro narx qonuni yoki "xalqaro narx nazariyasi"dir. Xalqaro narx qonunida ta'kidlanishicha, shunday narx mavjudki, u davlatlar orasidagi tovar ayirboshlashni optimallashtiradi. Bu bozor narxi bo'lib, u talab va taklifga bog'liqdir. Klassik siyosiy iqtisodchilarning nazariyasini rivojlantirib Gotfrid Xaberler o'z qarashlar kontsepsiyasini nafaqat mehnatga, balki ishlab chiqarishning barcha omillariga e'tiborni qaratgan edi.

Xalqaro savdo oqimi aniqlanishi va uning tarkibini Eli Xeksher va Bertil Olinlar o'zlarining zamonaviy qarashlarida aks ettirdilar. Ular nisbiy ustunlik tushunchasini izohlab u yoki bu davlatning ma'lum bir tovarlarga ixtisoslashishini ularning ishlab chiqarish omillariga egalik darajasiga bog'liqdir deyishgan edi. E.Xeksher va B.Olin "narxlarning ishlab chiqarish omillariga tenglashtirish" nazariyasini ilgari surdilar. 1948-yilda amerikalik iqtisodchilar P. Samuelson va V. Stolper o'z nazariyalarini kiritib Xeksher-Olin taiimotining isbotini yanada mukammallashtirib, ishlab chiqarish omillaridan biri, texnika asosan bir mukammal raqobat va tovarlarning to'la harakatchanligi mavjud bo'lganda xalqaro ayirboshlash ishlab chiqarish omillarining davlatlar orasidagi narxini tenglashtiradi degan edi. Xalqaro savdoning zamonaviy nazariyalari o'z tarixiga ega, albatta. Mamlakatlarning nima sababdan o'zaro oldi-sotdi qilishi masalasi XVII asming boshlaridanoq iqtisodchi olimlarni qiziqtirib kelgan. Endigina vujudga kelgan iqtisodiy ta'limot maktablari tashki savdoni rivojlantirishga o'z e'tiborlarini qaratishgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani yozish jarayonida ma'lumotlarni to'plash, ularni guruhlash, analiz va sintez usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda transport va axborot kommunikatsiyalari narxining sezilarli darajada pasayishi kuzatildi va geosiyosat xalqaro savdo tizimida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oxirgi 30 yil ichida tovar va savdo xizmatlari yiliga o'rtacha 7 foizga o'sib, mos ravishda 18 trillion dollar va 4 trillion dollar cho'qqisiga yetdi. 1990 va 2021-yillarda rivojlanayotgan mamlakatlar jahon eksporti va importining ulushiga to'g'ri keldi. Sezilarli o'sish kuzatildi. Uning jahon eksportidagi ulushi 34 foizdan 47 foizga oshdi; Jahon importining ulushi 29% dan 42% gacha ko'tarildi, bunda opsion mamlakatlari ortib borayotgan rol o'ynaydi. So'nggi bir necha o'n yilliklarda jahon savdosi xuddi

global ishlab chiqarish sur'ati kabi deyarli ikki baravar oshdi va bu xalqaro ta'minot zanjiri darajasi oshib borayotganini va qo'shilgan qiymatning juda muhim ahamiyat kasb etayotganini anglatadi.

Bugungi kunda xalqaro savdo bir qator sabablarga ko'ra o'sib bormoqda va pasaymoqda. Rivojlangan mamlakatlar xalqaro savdoda yetakchi rol o'ynaydi. Jahon savdosining hozirgi holatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, xalqaro savdo so'nggi o'n yilliklarda jadal rivojlanib va takomillashib bormoqda. Unda nafaqat rivojlangan, balki rivojlanayotgan va o'tish davridagi iqtisodiyotlar ham faol ishtirok etmoqda va har bir davlat ishtirok etishiga qarab o'z iqtisodiy manfaatlariga ega. Biroq rivojlangan davlatlar tomonidan tashqi savdo aloqalariga katta e'tibor qaratilayotgani va mamlakatning yuqori iqtisodiy salohiyati bugungi kundagi jahon savdosining istiqboldagi strategiyasini belgilab beradi.

Jahon bozori – bu xalqaro mehnat taqsimotida ishtirok etish orqali o'zaro bog'langan mamlakatlar o'rtasidagi barqaror tovar-pul munosabatlari tizimidir. Xalqaro savdo aloqalari qadimda mavjud bo'lgan, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy va siyosiy munosabatlar milliy davlatlarning paydo bo'lishi bilan boshlangan, biroq jahon bozori (jahon xo'jaligiga asoslangan) ko'plab mamlakatlar, keyin esa dunyoning barcha mamlakatlari savdosini o'z ichiga olgan.

Faqat yigirmanchi asrda shakllanadi. Yirik mexanizatsiyalashgan ishlab chiqarishga o'tish milliy bozor chegaralarini kengaytirdi, tashqi savdo esa mamlakatning ichki rivojlanishini to'ldiradigan omildan mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning zaruriy shartiga aylandi. Agar ixtisoslashuv mamlakatda ma'lum tovarlarni arzon va sifatli ishlab chiqarishga, tovar ishlab chiqarishda resurslardan unumli foydalanishni ta'minlashga imkon bersa, u holda bu tovarlar ko'p miqdorda yaratiladi va jahon bozoriga chiqariladi. Bir mamlakatda mavjud bo'lmagan yoki ishlab chiqarilishi mumkin bo'lmagan tovarlar jahon bozorida sotib olinadi.

Jahon bozorida alohida narxlar – jahon narxlarini amal qiladi. Birja ulgurji va xalqaro birjalar orqali amalga oshiriladi. Tashqi iqtisodiy faoliyatning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- tashqi iqtisodiy faoliyat erkinligi va iqtisodiy mustaqilligi;
- tashqi iqtisodiy faoliyat subyektlarining tengligi;
- savdo-iqtisodiy munosabatlarda kamsitmaslik;
- tashqi iqtisodiy faoliyatda o'zaro manfaatdorlik;
- tashqi iqtisodiy faoliyatning huquq va qonuniy manfaatlarini davlat tomonidan himoya qilish. Tashqi iqtisodiy faoliyatning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:
- xalqaro iqtisodiy va moliyaviy hamkorlik;
- tashqi savdo faoliyati;
- xorijiy investitsiyalarni jalb qilish;
- O'zbekiston Respublikasidan tashqarida investitsiya faoliyati.

O'zbekiston Respublikasining tashqi iqtisodiy faoliyati to'g'risidagi qonun hujjatlariga muvofiq ishlab chiqarish, moliya, bank va sug'urta, ta'lim va kadrlar tayyorlash, turizm, sog'liqni saqlash, fan-texnika, madaniyat, ekologiya, gumanitar va boshqa sohalaridagi xalqaro iqtisodiy va moliyaviy hamkorlik. xorijiy davlatlarning yuridik va jismoniy shaxslari, shuningdek, xalqaro tashkilotlar bilan o'zaro manfaatli aloqalarni o'rnatish va kengaytirishga qaratilgan. Jahon bozori xalqaro fond birjalari, savdo uylari, banklar va sug'urta kompaniyalaridan iborat o'ziga xos infratuzilmaga ega. Jahon bozoridagi to'lovlar va hisob-kitoblar xalqaro pul, likvidlar, AQSH dollari, yapon iyenasi va yevro bo'lib xizmat qiluvchi barqaror, erkin konvertatsiya qilinadigan valyutalarda amalga oshiriladi. Jahon bozorida ixtisoslashgan xalqaro birjalarning katta segmentlari mavjud. Maye, Chikago don birjasi, Liverpul paxta birjasi va London rangli metallar birjasi, shuningdek, jahon bozoridagi xalqaro savdo birjalari, birjadan tashqari ikki tomonlama yoki ko'p tomonlama operatsiyalar shular jumlasidandir.

Jahon bozoridagi savdoni maxsus tashkilot – Jahon savdo tashkiloti boshqaradi, u davlatlararo savdo qoidalarini belgilaydi, uning a'zolari erkin savdo qilish huquqiga ega. Jahon bozorida sanoati rivojlangan mamlakatlarning ishtiroki ustun bo'lib, ular tayyor mahsulot ishlab chiqarishda (jahon eksportining 70% dan ortig'i), rivojlanayotgan mamlakatlar esa asosan xom ashyo va ishchi kuchi eksportida ishtirok etadi. Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasining tashqi savdo aloqalarini liberallashtirish borasida amalga oshirilgan chuqur islohotlar natijasida tashqi savdoning geografik va tovar tarkibida sezilarli ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi. Bugungi kunda O'zbekiston 45 dan ortiq davlat bilan o'zaro savdo aloqalarini o'rnatib, 1991-yildagi 2,1 milliard dollardan 2021-yilda 48,9 milliard dollarga yetdi. Shu bilan birga, mahsulot va xizmatlar eksporti 25,1 milliard dollarni, import 23,8 milliard dollarni, tashqi savdo balansi 2,3 milliard dollarni tashkil etdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kunda O'zbekistonda xalqaro savdo ham muhim ahamiyatga ega. Yaqin kelajakda jahon bozorida narxi keskin tushib ketgan xom ashyoni eksport qilish amaliyotidan tezroq xalos bo'lishimiz, tayyor raqobatbardosh mahsulotlar eksportini faol ravishda oshirishimiz va eksport qilinadigan mamlakatlar geografiasini yanada kengaytirishimiz zarur.

Jahon xo'jaligi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlaridan biri xalqaro iqtisodiy munosabatlarning intensiv rivojlanishi hisoblanadi. Buni mamlakatlar, mamlakatlar guruhlari, alohida firma va korxonalar o'rtasidagi savdo iqtisodiy aloqalarning chuqurlashib borishi, iqtisodiy hayotning globallasuvi, milliy iqtisodiyot ochiqligining kuchayishi, mamlakatlarning iqtisodiy integratsiyasi va mintaqaviy xalqaro hamkorlik strategiyasining chuqurlashuvida ko'rish mumkin. Iqtisodiy choralar dasturining yana bir yo'nalishi – mahalliy eksportchilarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ularning eksport salohiyatini mustahkamlash bo'yicha ko'rilyotgan amaliy chora-tadbirlardir. Eksportga yo'naltirilgan korxonalarning tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini qo'llab-quvvatlash va eksportni rag'batlantirishning qo'shimcha omillarini yaratish bo'yicha aniq chora-tadbirlarni amalga oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Ayniqsa korxonalarga aylanma mablag'larni to'ldirish uchun Markaziy bankning qayta moliyalash stavkasining 70 foizidan ko'p bo'lmagan stavkada 12 oygacha bo'lgan muddatga imtiyozli kreditlar berish yo'lga qo'yildi. Xorijiy investitsiyalar ishtirokida tashkil etilgan tayyor mahsulot ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonalarni budjetga barcha soliq va yig'implardan ozod qilish muddatini uzaytirildi, qo'shilgan qiymat solig'i bundan mustasno.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar: darslik /A.V. Vaxabov, D.A. Tadjibayeva, Sh.X. Xajibakiyev. – Toshkent: Baktria-press, 2015.
2. Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus. Economics. 19th Edition. McGraw-Hill Companies. USA. 2015.
3. Мировая экономика/ М.В.Пашковская, Ю.П.Господарик.-4-е изд., перераб. И доп. –М.:Университет "Синергия", 2017.-768с.
4. Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti: darslik I-tom/ Ismailova N.S., Islamov B.A., Xasanov T.A., Danaboyev I.T., Zikriyoyev A.S. – Iqtisodiyot, 2019.
5. G.G.Nazarova, Z.M.Iminov, X.X.Xalilov, O.B.Xamidov. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Darslik. –T.: TDIU, 2011.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027
Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.